مسلسل: ۱۸۱۱۸
اسفند ۱۴۰۰

دیپلماسی پارلمانی (۱)

مجمع مجالس آسیایی و الزامات فراروی جمهوری اسلامی ایران

دفتر مطالعات سیاسی

شماره مسلسل: ۱۸۱۱۸ کد موضوعی: ۲۶۰	مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی	شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: دیپلماسی پارلمانی (۱)؛ مجمع مجالس آسیایی و الزامات فراروی جمهوری اسلامی ایران

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه مطالعات پارلمانی)

تهیه و تدوین: مصطفی دلاورپوراقدم

ناظر علمی: مهدی امیری

ویراستار تخصصی: ـــــ

ویراستار ادبی: ـــــ

واژه‌های کلیدی:

۱. پارلماسی

۲. مجمع مجالس آسیایی

۳. قاره آسیا

۴. منطقه‌گرایی

۵. مجلس شورای اسلامی

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۱۶

به نام خدا

فهرست مطالب

خلاصه اجرایی ۱
مقدمه ۵
گفتار اول ـ اصول تأسیس، اهداف و شرایط عضویت ۸
گفتار دوم ـ ارکان مجمع مجالس آسیایی ۹
۲-۱. مجمع عمومی ۱۰
۲-۲. شورای اجرایی ۱۳
۲-۳. دفتر مجمع ۱۳
۲-۴. دبیرخانه ۱۵
۲-۵. کمیسیون‌های تخصصی ۱۵
گفتار سوم ـ فرصت‌ها و مزایا ۲۲
گفتار چهارم ـ موانع و کاستی‌ها ۲۳
گفتار پنجم ـ راهکارها ۲۴
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۲۵
منابع و مآخذ ۲۶

دیپلماسی پارلمانی (۱)
مجمع مجالس آسیایی و الزامات فراروی جمهوری اسلامی ایران

خلاصه اجرایی

یکی از مهم‌ترین ابعاد دیپلماسی پارلمانی، مشارکت فعّال قوه مقننه در سازمان‌های بین‌المللی پارلمانی است که از مهم‌ترین موارد آنها می‌توان به عضویت مجلس شورای اسلامی در اتحادیه بین‌المجالس جهانی، اتحادیه بین‌المجالس کشورهای اسلامی و مجمع مجالس آسیایی اشاره کرد. **دیپلماسی متوازن قوه مقننه در اتحادیه‌های پارلمانی، مصداقی از اهتمام قانونگذاران برای مردمی‌سازی فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی است**. دراین میان مجمع مجالس آسیایی از اهمیت بالایی در راهبرد پارلماسی جمهوری اسلامی ایران برخوردار است، زیرا دبیرخانه دائمی آن در تهران است که ظرفیت بالایی را برای توسعه فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی فراهم کرده است. مهم‌ترین تدابیر و بایسته‌های دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی‌ایران و پارلمان‌های عضو برای ارتقای کارایی و اثربخشی مجمع مجالس آسیایی در ساختار مراودات داخلی و بین‌المللی عبارتند از:

۱. تبیین و غربالگری دغدغه‌های مشترک قاره‌ای

بسیاری از اولویت‌ها و دغدغه‌های مشترک منطقه‌ای و قاره‌ای در اجلاس‌های سران و نشست‌های کمیته‌های دائمی مجمع مجالس آسیایی مغفول مانده‌اند. برای مثال بررسی نقش همکاری‌های پارلمانی در توسعه دیپلماسی اقتصادی، نقش پارلمان و نهادهای محلی در پیشگیری از تنش‌های آبی، چگونگی اشتراک‌گذاری تجارب پارلمان‌های آسیایی در فرایند تصویب بودجه، تجارب پارلمان‌های آسیایی در حوزه بهداشت و سلامت، ظرفیت پارلمان‌های آسیایی برای واکسیناسیون عمومی، مهار پاندمی کرونا، موانع فرزندآوری و ظرفیت‌های مجالس قانونگذاری برای مقابله با پیر شدن جمعیت، نحوه معاضدت پارلمان‌های آسیایی برای مقابله با تروریسم سایبری و بیوتروریسم، ملزومات توسعه پارلماسی[۱] فناوری‌پایه و مردم‌پایه، تجارب پارلمان‌های آسیایی برای کاربست هوش مصنوعی در فرایند تنقیح قوانین، ملزومات توانمندسازی نظارت پارلمانی، تجارب موفق مجالس آسیایی برای مردمی‌سازی پارلمان، مزایا و معایب «پارلمان مجازی»،[۲] نقش پارلمان‌ها در فقرزدایی، ظرفیت‌های تقنینی و نظارتی توسعه امنیت پایدار، مقابله با آلودگی‌های زیست‌محیطی و موانع و

۱. مخفف عبارت «دیپلماسی پارلمانی».

2. Virtual Parliament

الزامات پارلماسی دیجیتال از مهم‌ترین اولویت‌های مغفول نشست‌های مجمع عمومی و کمیته‌های دائمی مجمع مجالس آسیایی (آپا) در سال‌های اخیر بوده‌اند.

از منظر دبیرکل مجمع مجالس آسیایی نیز برای هم‌راستایی و اثربخشی فعالیت کمیته‌ها با اهداف کلان مجمع، باید یک نهاد نظارتی در ساختار سلسله‌مراتبی آپا ایجاد شود تا به‌صورت هماهنگ، مشورت‌های لازم را به کمیته‌ها ارائه دهد. تنظیم معیارها، تعریف اهداف، ارائه پیشنهادها و «کنار گذاشتن موضوع‌های غیر اولویت‌دار و اسناد زائد»[1] از دستور کار کمیته‌ها می‌تواند از مهم‌ترین اهداف تأسیس این نهاد نظارتی باشد. از طرفی، ایجاد این نهاد نظارتی و مشورتی در ساختار سازمانی آپا، در شناسایی، غربالگری و اولویت‌بندی دغدغه‌های مشترک کشورهای آسیایی مؤثر خواهد بود.

۲. اهتمام قانونگذاران برای توسعه منطقه‌گرایی پارلمانی

همان‌گونه که مهم‌ترین اولویت دیپلماسی دفاعی و رسمی، تأمین منافع ملی از دریچه تنش‌زدایی، استقرار امنیت پایدار و توسعه منطقه‌گرایی است، در حوزه دیپلماسی پارلمانی نیز کشوری در مجمع مجالس آسیایی و اتحادیه بین‌المجالس جهانی پیشروتر است که از تجارب ارزنده‌ای در حوزه «منطقه‌گرایی پارلمانی»[2]برخوردار باشد.

۳. فعال‌سازی گسل‌های دیپلماسی پژوهشی

آزادسازی ظرفیت‌های مغفول دیپلماسی پژوهشی، از مهم‌ترین ملزومات بهبود مستمر فرایندها و افزایش بهره‌وری مجمع مجالس آسیایی است که مهم‌ترین مصادیق آن عبارتند از:

ـ تشویق پارلمان‌های آسیایی به تأسیس مراکز پژوهشی پارلمانی،

ـ برگزاری سلسله‌نشست‌های دوره‌ای بین رؤسای مراکز پژوهشی پارلمان‌های آسیا،

ـ حمایت پارلمان‌های آسیایی از تأسیس رشته یا کرسی مطالعات پارلمانی در مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی،

ـ ایجاد مرجعی معین برای گردآوری، مستندسازی و انتشار تجارب پارلمان‌های دنیا،

ـ تأسیس بانک دیجیتال اسناد و پژوهش‌های پارلماسی،

ـ اهتمام دبیرخانه دائمی برای انتشار نشریه بین‌المللی مطالعات پارلمانی و مستندسازی آثار علمی خبرگان پارلماسی.

۴. ترسیم نقشه راه دیپلماسی پارلمانی

یکی از کاستی‌های مجمع مجالس آسیایی، فقدان برنامه‌ریزی بلندمدت برای مدیریت دغدغه‌های مشترک بین کشورهای آسیایی است. دراین میان ترسیم دیپلماسی پارلمانی بلندمدت براساس اولویت‌ها و اهداف آپا، می‌تواند نگاه راهبردی قانونگذاران آسیایی برای مدیریت پیش‌دستانه دغدغه‌های قاره‌ای را تقویت نماید.

---

1. Drop Out Unnecessary and Redundant Documents
2. Parliamentary

۵. آشنایی هیئت‌های دیپلماتیک قوه مقننه با مهارت‌های دیپلماسی پارلمانی

حضور دیپلمات‌های پارلمانی جمهوری اسلامی‌ایران در اجلاس‌های پارلمانی مهم منطقه‌ای، قاره‌ای، فرامنطقه‌ای و جهانی، نقش مهمی را در ارتقای دانش و مهارت دیپلماتیک نمایندگان‌ایفا می‌کند. هم‌زمان اهتمام قوه مقننه برای ثبت فعالیت‌های دیپلماتیک قانونگذاران به‌صورت مستقیم روند تأسیس بانک اسناد پشتیبان مطالعات پارلمانی را تسریع می‌کند.

۶. روشنگری درخصوص جرائم ضد حقوق بشری مرتبط با تروریسم اقتصادی آمریکا

محکومیت ابعاد تروریسم اقتصادی آمریکا علیه برخی کشورهای آسیایی و تبعات آن بر سلامت، بهداشت و امنیت غذایی مردم از مهم‌ترین مواردی است که به‌دلیل نقض فاحش حقوق بشر و جنایت علیه بشریت به‌ویژه در شرایط همه‌گیری کرونا، لازم است در اجلاس‌های کمیته دائمی فرهنگی و اجتماعی بررسی شوند. در این میان ارائه اسناد لازم و روشنگری درخصوص تلفات انسانی تحریم‌های ظالمانه آمریکا و تأثیر مستقیم انسداد دارایی‌های ایران بر کمبود دارو و متعاقباً تهدید سلامت مردم بی‌دفاع، باید در اجلاس‌های کمیته‌های دائمی و نشست‌های مجمع مورد توجه قرار گیرند.

۷. تبیین الگویی واحد درخصوص پیشران‌های حکمرانی قانون و نظارت

بررسی مباحث مطروحه در کمیته‌های دائمی مجمع مجالس آسیایی، بیانگر اهتمام پارلمان‌های آسیایی برای دستیابی به الگوی مشترک حکمرانی در فرایند قانونگذاری و نظارت است. شفافیت، نظارت همگانی، رشد پایدار، مبارزه با قاچاق و مقابله با آلاینده‌های زیست‌محیطی برخی از مصادیق حکمرانی شایسته‌اند که در اجلاس‌های کمیته‌های دائمی آپا مورد توجه پارلمان‌های آسیایی قرار گرفته‌اند. اجماع پیرامون الگوی حکمرانی مطلوب، به اجماع داخلی و همگرایی بیشتر اعضا کمک می‌نماید.

۸. لزوم نوآوری، خرد جمعی و خلاقیت در برگزاری جلسات مجازی

به‌دلیل «اشاعه جهانی ویروس پاندمی کرونا»،[1] جلسات کمیته‌های دائمی و کارگروه‌های مجمع مجالس آسیایی از دسامبر ۲۰۱۹ با ابتکار دبیرکل مجمع و حمایت‌های رئیس آپا به‌صورت «جلسات مجازی»[2] یا «جلسات وبینار» برگزار می‌شوند که‌این امر محدودیت‌هایی را برای «مباحث فشرده و تعاملی»[3] به‌وجود آورده است. از طرفی به‌دلیل اشاعه ویروس‌های ارتقا یافته کرونا مانند اومیکرون، احتمال تشکیل نشست‌های حضوری در آینده نزدیک امکان‌پذیر نیست، به همین دلیل ارائه برخی ابتکارات پارلمانی برای اجماع حداکثری و همراهی اعضا در اجلاس‌های مجازی مجمع ضروری است.

۹. ارتقای پشتوانه اجرایی قطعنامه‌ها

تحلیل محتوایی پیش‌نویس برخی قطعنامه‌های چهار کمیته دائمی مجمع مجالس آسیایی نشان می‌دهند

1. Outbreak of Global Pandemic of Coronavirus
2. Virtual Meeting
3. Intensive and Interactive Debates

که برخی از آنها بدون برآورد پشتوانه اجرایی و نحوه تأمین منابع مالی به‌صورت رها و مسکوت باقی مانده‌اند که از مصادیق آن می‌توان به صدور قطعنامه «پارلمان مجازی آسیایی» اشاره کرد که تاکنون هیچ‌گونه اقدامی از طرف کشورهای آسیایی برای شکل‌گیری آن انجام نشده است. به‌عبارتی برخی مواقع بین «پیش‌نویس قطعنامه‌ها»[1] با سیاست‌های اجرایی پارلمان‌های آسیایی، همسویی لازم وجود ندارد. به تعویق انداختن پیش‌نویس قطعنامه به جلسات بعدی، بدون داشتن «مقررات رویه»[2] به یکی از چالش‌های بهبود عملکرد کمیته‌های دائمی تبدیل شده است.

از طرفی رصد خروجی جلسات کمیته‌های دائمی مجمع مجالس آسیایی به‌وضوح نشانگر آمار بالای پیش‌نویس قطعنامه‌هایی است که هنوز در پارلمان‌های عضو بررسی نشده‌اند. محدودسازی چالش‌ها به چند دغدغه مشترک قاره‌ای، علاوه بر کاهش قطعنامه‌ها، نتایج بهتری را نیز به‌همراه خواهد داشت. مهم‌ترین مشکل مجمع در حال حاضر فقدان اجماع قانونگذاران آسیایی پیرامون اولویت‌های اساسی قاره‌ای است.

۱۰. رفع موانع تأمین بودجه

رصد سلسله نشست‌های کمیته‌های دائمی و جلسات مجمع عمومی نشان می‌دهند که اعضای مجمع درخصوص ترسیم یک الگوی واحد برای دریافت حق‌السهمیه عضویت و چگونگی تأمین بودجه مأموریت‌های سازمان، به یک وحدت فکری و رویه‌ای منسجم دست نیافته‌اند.

۱۱. توجه مجالس آسیایی به قوانین فسادستیز

در «قطعنامه قانونگذاران آسیایی در برابر فساد»،[3] کارگروهی ذیل کمیته دائمی اجتماعی و فرهنگی برای هم‌افزایی ظرفیت‌های پارلمانی کشورهای آسیایی و ترسیم «برنامه اقدام ضدفساد آپا»[4] شکل گرفته که‌این امر نشان می‌دهد گفتمان مبارزه با فساد در حال گذار از یک گفتمان کشوری به یک گفتمان غالب قاره‌ای است.

۱۲. وجود تقویم زمانی ثابت برای برگزاری اجلاس‌ها

هرچند «برگزاری منظم جلسات مجازی»[5] همواره در اولویت برنامه‌های رئیس و دبیرکل مجمع مجالس آسیایی قرار دارد، ولی فقدان اجماع و هماهنگی قاره‌ای برای ترسیم یک تقویم زمانی ثابت برای برگزاری اجلاس‌ها همانند اتحادیه بین‌المجالس جهانی، موانعی را برای برنامه‌ریزی راهبردی اعضا دراین مجمع به‌وجود آورده است.

1. Draft Resolutions
2. Rules of Procedure
3. Asian Parliamentarians Against Corruption Resolution
4. APA Plan of Action on Combating Corruption
5. APA Regular Meetings Virtually

مقدمه

تحلیل و بررسی دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی‌ایران تحت تأثیر نظریه‌های گوناگون قرار دارد. خبرگان مطالعات پارلمانی تلاش کرده‌اند تا با نظریات مختلفی همچون واقع‌گرایی ساختاری، نهادگرایی، آرمان‌گرایی، سازه‌انگاری، کارکردگرایی و تحلیل گفتمانی، فعالیت‌های دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی را تحلیل کنند.

براساس بیانیه گام دوم انقلاب؛ **دیپلماسی پارلمانی متوازن، فعال، پویا و هوشمند** مبنای فعالیت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در تراز انقلاب اسلامی است. در چارچوب دیپلماسی متوازن، مجلس شورای اسلامی با تمامی اعضای مجمع مجالس آسیایی روابطی مبتنی‌بر احترام متقابل دارد. در ترسیم دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی‌ایران، به هر دو مقوله ساختار و رفتار توجه می‌شود.[۱]

نظریه ساخت‌یابی به‌دلیل تأکید هم‌زمان بر عناصر ساختاری و کارگزاری، الگوی نظری و مفهومی مناسبی برای ترسیم پارلماسی جمهوری اسلامی‌ایران است. یکی از افرادی که در بسط این رویکرد در حوزه روابط خارجی نقش تعیین‌کننده‌ای دارد، «الکساندر ونت» است که بر قوام هر دو بخش ساختار و کارگزار تأکید می‌کند.[۲]

ساختار در راهبرد دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی‌ایران از آن جهت حائز اهمیت است که جایگاه کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی، آرایش مناسب کمیته‌ها در این کمیسیون، انسجام ساختاری گروه‌های دوستی، اداره کل امور بین‌الملل و در بُعد خارجی ساختار نهادهای بین‌المللی پارلمانی بر الگوهای رفتاری قوه مقننه در عرصه روابط بین‌الملل تأثیر می‌گذارد. از طرفی نمایندگان مجلس شورای اسلامی از ساختار نظام چندقطبی مبتنی‌بر عدالت، صلح پایدار، عدم مداخله در امور داخلی سایر کشورها، نفی سلطه‌گری و احترام متقابل حمایت می‌کنند. کارگزاران دیپلماسی پارلمانی که همان نمایندگان پارلمان هستند نیز از کنشگران فعال اثرگذار بر دیپلماسی پارلماسی محسوب می‌شوند. درنتیجه توانمندی‌ها و مهارت‌های فردی نمایندگان نیز در ارتقای کارایی پارلماسی جمهوری اسلامی‌ایران در گام دوم انقلاب تأثیرگذار است و قطعاً حضور نمایندگان باتجربه و آشنا به فنون دیپلماسی پارلمانی، اثربخشی فعالیت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در گام دوم انقلاب را ارتقا خواهد داد.

یکی از مهم‌ترین ظرفیت‌های سیاست خارجی متوازن، نهادسازی براساس اهداف، منافع، هویت و تهدید مشترک است. این موضوع در حوزه فعالیت‌های دیپلماتیک قوه مقننه نیز صدق می‌کند. به‌طوری که امروزه با تقویت نقش مجالس قانونگذاری در حوزه روابط بین‌الملل، پارلمان‌ها تلاش می‌کنند با نهادسازی به سمت رفع یا کاهش دغدغه‌های مشترک گام بردارند. به همین دلیل اغلب مجالس

---

۱. ابراهیم آقامحمدي. چارچوب تحليلي ساختار ـ کارگزار در سياست خارجي ايران، فصلنامه علمي پژوهشي پژوهشنامه علوم سياسي، سال ششم، شماره چهارم، ص ۹، ۱۳۹۰.

۲. الکساندر ونت. نظريه اجتماعي سياست بين‌الملل، مترجم: حميرا مشيرزاده، تهران، دفتر مطالعات سياسي و بين‌المللي وزارت امور خارجه، ص ٢٦٦، ١٣٨٦.

قانونگذاری در چند سازمان بین‌المللی پارلمانی عضویت دارند و در اجلاس‌های سالیانه آنها شرکت می‌کنند. مجلس شورای اسلامی نیز ازاین قاعده مستثنا نیست و در چندین اتحادیه پارلمانی منطقه‌ای، فرامنطقه‌ای، قاره‌ای و اتحادیه بین‌المجالس جهانی عضویت دارد. مجمع مجالس آسیایی جلساتی را نیز در حاشیه نشست‌های بهاره و پاییزه اتحادیه بین‌المجالس جهانی برگزار می‌کند که از آخرین مصادیق آن می‌توان به «نشست هماهنگی آپا در حاشیه یکصدوچهل‌وسومین اجلاس اتحادیه بین‌المجالس جهانی»[1] در ۲۶ نوامبر ۲۰۲۱ در مادرید اسپانیا اشاره کرد.[2]

ایده تأسیس «مجمع مجالس آسیایی»[3] یا «آپا» برای اولین بار توسط مرحوم حسین شیخ‌الاسلام نماینده فقید مجلس هفتم مطرح شد که از حامیان شکل‌گیری «بازار یکپارچه انرژی آسیا» و انعقاد معاهده دوستی بین کشورهای آسیایی بود.[4] سرانجام با تقاضای تعدادی از کشورهای آسیایی **به‌ویژه کشورهای جنوب شرق آسیا مبنی‌بر تأسیس نهادی مشابه پارلمان اروپا**، پس از **تصویب منشور یازده ماده‌ای** در اجلاس داکا (پایتخت بنگلادش) در سپتامبر ۱۹۹۹، «مجمع پارلمان‌های آسیایی برای صلح»[5] با هدف توسعه دموکراسی، حقوق بشر و ثبات منطقه‌ای تأسیس شد که اولین تجربه کشورهای آسیایی درایجاد یک پارلمان آسیایی بود. دراین اجلاس با حضور ۱۰۹ قانونگذار آسیایی، **گام‌های اولیه برای تدوین اساسنامه مجمع و پیش‌نویس منشور حقوق بشر آسیایی** برداشته شد. تمام آیین‌نامه‌های مجمع باید براساس مفاد منشور آپا تنظیم شود که در ماده پانزدهم منشور، مورد تأیید اعضا قرار گرفته است.

1. APA Coordinating Meeting on the Sideline of the 143nd IPU Assembly
2. https://www.asianparliament.org/newsgroup/news/detail/apa-coordinating-meeting-on-the-sideline-of-the-143nd-ipu-assembly/8103/view/
3. Asian Parliamentary Assembly (APA)
٤. حسین شیخ‌الاسلام در اسفندماه ۱۳۹۸ بر اثر ابتلا به بیماري کووید ـ ۱۹ درگذشت.
5. Association of Asian Parliamentary for Peace (AAPP)

تصویر ۱. لوگوی مجمع مجالس آسیایی

شایان ذکر است اتحادیه‌های پارلمانی هنوز از حق اتخاذ تصمیمات الزام‌آور برای کشورهای عضو برخوردار نیستند، ولی نقش مهمی را در توسعه دیپلماسی پارلمانی دوجانبه، تقویت منطقه‌گرایی و توسعه دیپلماسی اقتصادی ایفا می‌کنند. عنوان «مجمع پارلمان‌های آسیایی برای صلح» در هفتمین اجلاس مجمع عمومی مورخ دوازدهم تا چهاردهم نوامبر ۲۰۰۶ (آبان‌ماه ۱۳۸۵) در تهران به «مجمع مجالس آسیایی» تغییر یافت.[۱] در بیانیه تهران بر نقش پارلمان‌های آسیایی در پیشبرد دموکراسی، مبارزه با تروریسم و چندجانبه‌گرایی تأکید و بندهای الحاقی زیر به اهداف و مأموریت‌های آپا اضافه شد:[۲]

ـ استقرار صلح پایدار و همکاری سازنده در دو سطح دولت‌ها و ملت‌ها،

ـ توسعه روابط دوستانه بین ملت‌ها براساس اصل برابری و احترام متقابل،

ـ فراهم‌سازی بستر «توسعه متوازن پایدار»[۳] در تمامی عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی، علمی و فناوری،

ـ شناسایی ظرفیت‌های بالقوه ملت‌های آسیایی و هدایت آن به سمت گسترش منافع مشترک.

در اولین نشست مجمع عمومی با استناد به ماده یازدهم اساسنامه، «دکتر حداد عادل» رئیس وقت مجلس هفتم به مدت دو سال به‌عنوان اولین رئیس آپا برگزیده شد. نقش مؤثر مجلس شورای اسلامی در تشکیل مجمع مجالس آسیایی سبب شد تا دومین نشست مجمع نیز در آبان‌ماه ۱۳۸۶ با حضور سران پارلمان‌های آسیایی در کشورمان برگزار شود. در بیانیه تهران که در جریان دومین اجلاس‌این مجمع برگزار شد، موضوعات مختلفی ازجمله مسائل سیاسی، اقتصادی، صلح پایدار و امنیت انرژی مطرح شد. در این بیانیه مرحوم «محمدهادی نژاد حسینیان»[۴] به‌عنوان اولین دبیرکل مجمع معرفی شد که تا

---

۱. ابراهیم یوسف‌نژاد. اجلاس هفتم مجمع پارلمان‌هاي آسیایي براي صلح؛ راهکارها و پیشنهادهایي براي اجلاس تهران، مرکز پژوهش‌هاي مجلس، دفتر مطالعات سیاسي، ص ۱۱، ۱۳۸٤.

۲. مهدي امیري. بررسي سابقه، ساختار و عملکرد مجمع پارلمان‌هاي آسیا، ص ۱۸، ۱۳۸۹.

3. Sustainable and Balanced Development

در توسعه پایدار متوازن، حکمرانان به تمامي ابعاد توسعه پایدار اجتماعي، اقتصادي، فرهنگي و سیاسي توجه مي‌کنند.

٤. دکتر محمدهادي نژاد حسینیان در ۱۳ اردیبهشت‌ماه ۱٤۰۰ در تهران درگذشت.

سال ۲۰۱۶ این مسئولیت را برعهده داشت. پس از نشست ۲۰۱۶ مجمع عمومی در کامبوج، آقای «دکتر محمدرضا مجیدی» این مسئولیت را برعهده گرفتند.

تصویر ۲. دبیران کل مجمع مجالس آسیایی از بدو تأسیس تاکنون

محمدهادی نژاد حسینیان **اولین دبیرکل مجمع مجالس آسیایی** 	**محمدرضا مجیدی** **دبیرکل کنونی مجمع مجالس آسیایی**

«دوازدهمین اجلاس مجمع عمومی مجالس قانونگذاری»[1] از سیزدهم تا هجدهم دسامبر ۲۰۱۹ (آذرماه ۱۳۹۸) با حضور رؤسا و هیئت پارلمانی ۴۲ کشور در آنتالیای ترکیه برگزار شد. دومین نشست «هیئت رئیسه مجمع مجالس آسیایی»[2] نیز با حضور نمایندگانی از کشورهای عضو در مرکز استان نوشهیر ترکیه آغاز به‌کار کرد.

گفتار اول ـ اصول تأسیس، اهداف و شرایط عضویت

با استناد به ماده شانزدهم اساسنامه مجمع مجالس آسیا، «زبان رسمی و کاری»[3] مجمع، انگلیسی است.[4] در ماده هفدهم نیز به شرایط «اصلاح منشور»[5] اشاره شده است. هرگونه اصلاحی در منشور باید به تصویب حداقل دوسوم اعضا و تأیید مجمع عمومی برسد. در مقدمه منشور نیز بار واژگانی همچون امنیت، «ارزش‌های مشترک اخلاقی و معنوی»[6] و عدالت برجسته شده‌اند.[7]

الف) اصول تأسیس

در ماده دوم منشور مجمع مجالس آسیایی به هفت «اصل تأسیس»[8] اشاره شده است که عبارتند از:[9]

---

1. 12th APA Plenary Session
2. APA Bureau Meeting
3. Official and Working Language

٤. ماده (۱۸) اساسنامه آپا.

5. Amendments of this Charter
6. Spiritual and Moral Values
7. Charter of the Asian Parliamentary Assembly (APA), https://www.asianparliament.org/charter/view/
8. Principles of Establishment

۹. براي مشاهده متن كامل منشور مجمع مجالس آسيايي به وب‌سايت زير رجوع شود:
https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/APA2019/APACharter.pdf

ـ «برابری اعضا»،[1]

ـ حاکمیت ملی، «همزیستی مسالمت‌آمیز»[2] و «عدم مداخله در امور داخلی یکدیگر»،[3]

ـ اعتقاد به دوستی و «حل‌وفصل مسالمت‌آمیز اختلافات»،[4]

ـ تشویق اعضا به رعایت حقوق بشر، مخالفت با تروریسم و شناسایی حق آزادی ملت‌ها،

ـ همکاری پایدار درخصوص «توسعه پایدار»[5] و حفاظت از محیط زیست،

ـ ایجاد نهادهای مشترک برای آماده‌سازی زیرساخت‌ها و توسعه اقتصادی از طریق اشتراکات منطقه‌ای،

ـ هماهنگ‌سازی قوانین و رویه‌های حقوقی از میان اعضای مجمع با در نظر گرفتن تنوع تجارب سیاسی، اقتصادی و فرهنگی آسیا به‌منظور دستیابی به قوانین مشترک.[6]

ب) اهداف

پنج هدف مجمع مجالس آسیایی با استناد به ماده سوم اساسنامه عبارتند از:

ـ ترویج آزادی، عدالت اجتماعی، صلح و امنیت برای رسیدن به اهداف مجمع،

ـ اشتراک‌گذاری دانش روز در زمینه‌های مختلف و ترویج آن بین اعضا به‌منظور ارتقای پیشرفت و برابری،

ـ بهره‌برداری خلاقانه از منابع انسانی، طبیعی و تأمین منافع همه اعضا و به رسمیت شناختن اقتدار دائمی آنها بر منابع طبیعی خود،

ـ ارائه تسهیلات رفاهی برای ارتقای سطح سلامت و تغذیه جمعیت اعضا،

ـ کمک به ادغام کشورهای آسیایی به‌منظور استفاده از ظرفیت آنان در منطقه.

ج) شرایط عضویت

در ماده چهارم منشور مجمع مجالس آسیایی به چگونگی عضویت اعضا اشاره کرده است. در این ماده تصریح شده عضویت در این مجمع برای پارلمان‌های ملی کشورهای مستقل آزاد است. پارلمان‌های ملی کشورهای مستقل آسیا می‌توانند در هر زمان، درخواستشان را برای پیوستن به مجمع مجالس آسیایی ارائه دهند.

گفتار دوم ـ ارکان مجمع مجالس آسیایی

ارکان مجمع مجالس آسیایی در ماده پنجم اساسنامه مشخص شده‌اند. با استناد به این ماده، آپا از پنج رکن مجمع عمومی، شورای اجرایی، دفتر مجمع، کمیته‌ها و دبیرخانه تشکیل شده است.

1. Equality of Members
2. Peaceful Coexistence
3. Non-interference in Their Internal Affairs
4. Peaceful Settlement of Conflicts
5. Sustainable Development

٦. ماده دوم منشور آپا.

۱-۲. مجمع عمومی

در ماده ششم اساسنامه به اعضای رسمی و ناظر آپا و در ماده هفتم وظایف و مأموریت‌های مجمع احصا شده‌اند.

الف) اعضای آپا

مجمع عمومی به‌عنوان مهم‌ترین رکن مجمع مجالس آسیایی، شامل هیئت‌های پارلمانی کشورهای عضو است که برای دوره‌ای دوساله انتخاب می‌شوند. در حال حاضر (فوریه ۲۰۲۲)، مجمع عمومی دارای ۴۴ عضو رسمی و ۱۴ عضو ناظر است. هر عضو متناسب با تعداد جمعیت کشورش، از حق رأی برخوردار است.[۱] اعضای ناظر شامل پارلمان‌ها و برخی اتحادیه‌های پارلمانی است که عضویت آنان باید در «کمیته اجرایی» تصویب شود.

جدول ۱. مجالس و سازمان‌های بین‌المللی ناظر در مجمع مجالس آسیایی

اعضای ناظر	اعضا
سازمان‌های بین‌المللی عضو	اتحادیه بین‌المجالس جهانی، «مجمع بین‌المجالس آسِآن»،[۲] «انجمن ملت‌های جنوب شرق آسیا»،[۳] «شورای اروپا»،[۴] ایکاپ، «مجمع بین‌المجالس جامعه اقتصادی اوراسیا»،[۵] «مجمع پارلمانی شورای اروپا»،[۶] «مجمع پارلمانی مدیترانه»[۷] و «اتحادیه بین‌المجالس کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی»[۸]
پارلمان‌های ناظر	استرالیا، ایالت فدرال میکرونزی،[۹] فیجی، ژاپن، جزایر مارشال، نائورو، نیوزیلند، عمان، گینه نو، ساموآ، جزایر سلیمان، وانوآتا، ترکمنستان و تاوالو

فسادستیزی، تحقق عدالت در حوزه سلامت و بهداشت، مبارزه با قاچاق مواد مخدر، فقرزدایی، حفاظت از محیط زیست، حمایت از تنوع فرهنگی، مبارزه با قاچاق اقلام فرهنگی، حقوق زنان، حمایت از جوانان و سالمندان و محکومیت جنایات رژیم اشغالگر قدس در فلسطین اشغالی از مهم‌ترین محورهای مورد بحث در اجلاس‌های پیشین مجمع عمومی آپا بوده‌اند.

بین دو تا هفت نماینده در هیئت‌های دیپلماتیک پارلمان‌های عضو حضور دارند[۱۰] و هر پارلمان

---

۱. براي اطلاع بيشتر به نشاني اينترنتي «مجمع مجالس آسيايي» رجوع شود:
Asian Parliamentary Assembly (APA), https://www.asianparliament.org/History/view/
2. Asian Inter Parliamentary Assembly (AIPA)
3. Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)
4. Council of Europe
5. Inter Parliamentary Assembly of the Eurasian Economic Community
6. Parliamentary Assembly of the Council of Europe
7. Parliamentary Assembly of the Mediterranean
8. Parliamentary Union of the OIC Members States(PUIC
9. Federated States of Micronesia

۱۰. ماده هشتم اساسنامه آپا

عضو قبل از یک ماه به آغاز اجلاس عمومی، باید مشخصات اعضایش را برای دبیرخانه ارسال کند. اعضای هیئت‌های دیپلماتیک پارلمانی برای یک دوره دوساله انتخاب می‌شوند.[۱] در همین رابطه، آقایان محمدمهدی زاهدی، جلیل رحیمی جهان‌آبادی، غلامرضا نوری و علی علیزاده و خانم معصومه پاشایی به‌عنوان نمایندگان مجلس یازدهم در مجمع مجالس آسیایی برگزیده شده‌اند.[۲] اعضایی که جمعیت بالاتری دارند از حق رأی بالاتری نیز برخوردارند. برای مثال قبرس، بوتان، مالدیو، بحرین، تونگا و پالوئو به‌دلیل جمعیت پایین، فقط دو حق رأی دارند و چین به‌عنوان پُرجمعیت‌ترین کشور دنیا از هفت حق رأی برخوردار است. عضویت اعضای جدید، باید به تأیید بیش از دوسوم اعضای مجمع برسد.[۳]

ب) تعداد آرای اعضا

در ماده هشتم منشور، به مبحث تعداد آرای هریک از اعضای مجمع عمومی پرداخته شده است. هریک از اعضا متناسب با تعداد اعضای هیئت دیپلماتیک خود در مجمع عمومی از حق رأی برخوردار است. در جهت استقرار حکمرانی مردم‌سالاری در مجمع مجالس آسیایی، میزان جمعیت مهم‌ترین پارامتر تأثیرگذار بر تعداد آرای اعضاست. هر مجلس عضو دارای دو نماینده همراه با نمایندگان اضافی است که به شرح زیر تعیین می‌شوند:

- کشورهایی با جمعیت یک تا ۵۰ میلیون دو نماینده اضافی دارند.
- کشورهایی بین ۵۰ تا ۲۰۰ میلیون نفر، سه نماینده اضافی دارند.[۴]
- کشورهایی بین ۲۰۰ تا ۵۰۰ میلیون نفر، دارای چهار نماینده اضافی هستند.
- کشورهای با جمعیت بیش از ۵۰۰ میلیون نفر، دارای پنج نماینده اضافی‌اند.

جدول ۲. تعداد آرای ۴۴ عضو آپا

نام پارلمان	تعداد آرا	نام پارلمان	تعداد آرا
افغانستان	۴	چین	۷
جمهوری آذربایجان	۴	قبرس	۲
بحرین	۲	کره شمالی	۴
بنگلادش	۵	هند	۷
بوتان	۲	ایران	۵
کامبوج	۴	عراق	۴
اندونزی	۶	اردن	۴
قزاقستان	۴	قرقیزستان	۴
کیریباتی	۲	لائوس	۴
کویت	۴	مالدیو	۲

۱. ماده ششم اساسنامه آپا

2. https://rc.majlis.ir/fa/news/show/1591040.

۳. ماده (٤) اساسنامه مجمع

٤. بر همین اساس، سهمیه مجلس شورای اسلامی در آپا، پنج نماینده است.

نام پارلمان	تعداد آرا	نام پارلمان	تعداد آرا
لبنان	۴	مقدونیه	۴
مالزی	۴	نپال	۴
پاکستان	۵	پالوئو	۲
فلسطین	۴	فیلی پین	۵
قطر	۴	کره جنوبی	۴
روسیه	۵	عربستان	۴
سنگاپور	۴	سریلانکا	۴
سوریه	۴	تاجیکستان	۴
تایلند	۵	تیمور	۴
تونگا	۲	ترکیه	۵
امارات	۴	ازبکستان	۴
یمن	۴		

با استناد به ماده یازدهم منشور، تمامی تصمیمات مجمع مجالس آسیایی مستلزم اکثریت آرای نمایندگان پارلمان‌های عضو خواهد بود، مگر اینکه مجمع عمومی با اکثریت ساده نمایندگان تصمیم بگیرد که در یک موضوع خاص نیاز به اکثریت رأی بالاتری است.

ج) وظایف مجمع عمومی

مهم‌ترین «اختیارات مجمع عمومی»[1] با استناد به ماده هفتم اساسنامه مجمع مجالس آسیایی عبارتند از:

الف) تصمیم‌گیری درخصوص نیروی انسانی و بودجه آپا،

مجمع عمومی به‌منظور پیگیری منظم اقدامات و اولویت‌های اعضایش، هرساله قطعنامه‌ای را تصویب می‌کند.[2]

ب) تصویب تمامی تصمیمات، قطعنامه‌ها و بیانیه‌های آپا،

ج) ارائه «سیاست‌های کلی» و فعالیت‌های مرتبط با آن،[3]

د) اصلاح منشور.

هرگونه اصلاحیه منشور باید به تأیید بیش از دوسوم اعضای مجمع برسد و آرای لازم در مجمع عمومی را به‌دست آورد.[4]

د) جلسات مجمع عمومی

در ماده نهم منشور به جلسات مجمع عمومی اشاره شده است. مجمع عمومی باید حداقل «یک جلسه

1. Authority of the Plenary

۲. ماده (۷) اساسنامه آپا.

3. General Policies

٤. ماده (۱۹) اساسنامه آپا.

عادی سالیانه»[1] برگزار کند و در صورت تقاضای هریک از پارلمان‌های عضو و تصویب اکثریت اعضا، یک «جلسه فوق‌العاده»[2] نیز برگزار خواهد شد.

۲-۲. شورای اجرایی

در ماده دهم اساسنامه مجمع مجالس آسیایی، به وظایف «شورای اجرایی»[3] اشاره شده است. شورای اجرایی شامل یک نماینده از اعضای پارلمان‌های عضو مجمع عمومی است. این شورا سالی دو نشست به‌ترتیب زیر برگزار می‌کند:

ـ اولین نشست، بلافاصله قبل از آغاز اجلاس مجمع عمومی.

ـ دومین نشست، سه ماه قبل از برگزاری اجلاس مجمع عمومی در کشور میزبان قبلی.[4]

وظایف و رسالت‌های شورای اجرایی عبارتند از:

ـ تسهیل مدیریت روان و کارآمد اجلاس مجمع عمومی،

ـ ملاحظه اسناد و گزارش‌های دبیرخانه،

ـ ملاحظه پیش‌نویس قطعنامه‌ها و ارائه پیشنهادهای لازم به مجمع عمومی برای تصمیم‌گیری،

ـ ارائه پیشنهادهای بودجه‌ای به مجمع عمومی و دبیرکل برای تصویب در اجلاس مجمع عمومی،

ـ بررسی پیشنهاد ایجاد کمیته راهبری جدید.

۲-۳. دفتر مجمع

دفتر مجمع با در نظر گرفتن «توزیع عادلانه منطقه‌ای»[5] دارای یک رئیس، چهار معاون و یک «گزارشگر»[6] است. با توجه به برقراری توازن در «نمایندگی منطقه‌ای»،[7] قاره آسیا به پنج منطقه زیر تقسیم می‌شود:

ـ غرب آسیا شامل کشورهایی همچون امارات، بحرین، قبرس، عراق، اردن، کویت، لبنان، فلسطین، عربستان سعودی، یمن، سوریه و ترکیه،

ـ آسیای جنوب شرقی شامل کشورهای کامبوج، اندونزی، لائوس، مالزی، فیلیپین، سنگاپور، ویتنام و تایلند،

ـ جنوب آسیا شامل جمهوری اسلامی ایران، افغانستان، بوتان، بنگلادش، هند، مالدیو، نپال، پاکستان و سریلانکا،

---

1. Annual Ordinary Session
2. Extraordinary Session
3. Executive Council

٤. ماده (۱۰) اساسنامه آپا.

5. Equitable Regional Distribution
6. Rapporteur
7. Regional Representation

ـ شرق آسیا و حوزه اقیانوس آرام شامل چین، کره شمالی، فیجی، کره جنوبی و مغولستان،

ـ آسیای میانه و کشورهای مشترک‌المنافع مانند روسیه، قزاقستان، ازبکستان، جمهوری آذربایجان و قرقیزستان.

مجمع مجالس آسیایی یک شخصیت حقوقی است که توسط رئیس آن نمایندگی می‌شود. رئیس مجمع با رأی اکثریت اعضا از بین رؤسای مجالس عضو برای دوره‌ای یک یا دوساله انتخاب می‌شود که این مسئله به تصمیم پارلمان کشور میزبان بستگی دارد. سخنرانی افتتاحیه و اختتامیه مجمع، برعهده رئیس است. در ماده دهم اساسنامه تصریح شده که رئیس در صورت واجد شرایط بودن، می‌تواند در دو دوره متوالی ریاست مجمع مجالس آسیایی را در اختیار داشته باشد. رئیس آپا در اولین نشست مجمع برای جلسه آتی انتخاب می‌شود.

رئیس مجمع مراقبت می‌کند تا قواعد از طرف اعضا رعایت شوند، مسائل را به رأی اعضا می‌گذارد و نتایج رأی‌گیری را اعلام می‌کند.[۱] در حال حاضر «مصطفی شن توپ»،[۲] رئیس پارلمان ترکیه، ریاست مجمع مجالس آسیایی را برعهده دارد. رئیس آپا یک «دبیرخانه موقت»[۳] را نیز برای ارتباط با «شورای اجرایی»[۴] و «مجمع عمومی»[۵] دایر می‌کند.

تصویر۳. مصطفی شن توپ؛ رئیس مجمع مجالس آسیایی

در ۲۸ آوریل ۲۰۲۱ جلسه مجازی «برنامه کارنشست‌های ویدیو کنفرانس درخصوص اجلاس‌های آتی مجمع عمومی»[۶]بین رئیس و چهار نایب رئیس مجمع مجالس آسیایی به میزبانی ترکیه برگزار شد.

---

۱. ماده (۱۱) اساسنامه مجمع مجالس آسیایی.

2. Mustafa Şentop
3. Provisional Secretariat
4. Executive Council
5. Plenary
6. Program of Work for Video Conference Meeting on APA Future meetings

۴-۲. دبیرخانه

دبیرخانه به دو بخش «دبیرخانه موقت»[1] و «دبیرخانه دائم»[2] تقسیم می‌شود.

الف) دبیرخانه موقت

در ماده دوازدهم منشور آپا به «دبیرخانه موقت» اشاره شده است. مکان تشکیل دبیرخانه موقت در کشور رئیس منتخب مجمع خواهد بود. کشور میزبان، مسئول تأمین امکانات مورد نیاز برای دبیرخانه موقت و تشکیل تصمیمات مجمع خواهد بود.

ب) دبیرخانه دائم

در ماده سیزدهم منشور آپا به دبیرخانه دائم اشاره شده است. «مقر دبیرخانه دائم»[3] در تهران واقع شده که ریاست آن برعهده «دبیرکل»[4] است. «امتیاز میزبانی»[5] دبیرخانه دائمی، ظرفیت مناسبی را برای توسعه روابط دیپلماتیک مجلس شورای اسلامی با سایر پارلمان‌های آسیایی فراهم کرده است. موافقتنامه جمهوری اسلامی ایران و مجمع مجالس آسیایی در رابطه با حقوق، مزایا و مصونیت‌های دبیرخانه دائمی مجمع مجالس آسیایی، موسوم به «موافقتنامه مقر مجمع مجالس آسیایی» در ۲۱ تیرماه ۱۴۰۰ بین محمدجواد ظریف، وزیر وقت امور خارجه و «محمدرضا مجیدی» دبیرکل مجمع مجالس آسیایی به امضا رسید.[6] در اساسنامه مجمع تصریح شده که کشور میزبان مسئول تأمین تسهیلات مورد نیاز برای دبیرخانه و تشکیل جلسات مجمع است. با استناد به ماده سیزدهم اساسنامه آژانس، سه وظیفه مهم دبیرخانه دائم عبارتند از:

- برقراری ارتباط با اعضا و آماده‌سازی مجمع برای برگزاری جلسات
- پیگیری اجرای مصوبات مجمع
- حفاظت از اسناد مجمع مجالس آسیایی.[7]

۵-۲. کمیسیون‌های تخصصی

در ماده (۱۴) منشور آپا تصریح شده مجمع از اختیار تأسیس «کمیسیون‌های تخصصی»[8] برخوردار است. تأسیس «کمیته‌های دائمی»[9] باید به تأیید مجمع عمومی برسند. مجمع این صلاحیت را دارد به تناسب هریک از اولویت‌های مهم، یک کمیته راهبری ایجاد نماید. این کمیته‌ها پیشنهاداتشان را به مجمع عمومی

---

1. Provisional Secretariat
2. Permanent Secretariat
3. Headquarters of the APA Permanent Secretariat
4. Secretary General
5. Privilege of Hosting
6. https://www.icana.ir/Fa/News/479024/
   موافقتنامه مقر مجمع مجالس آسیایی توسط ظریف و دبیرکل مجمع امضا شد.
۷. ماده (۱۵) اساسنامه آپا
8. Special Commissions
9. Standing Committees

ارائه می‌دهند. اولویت‌های آپا در کمیته‌های دائمی به‌صورت تخصصی بررسی می‌شوند که مهم‌ترین مرجع ارائه طرح‌های خلاقانه و ابتکاری است. جدا از کمیته‌ها، مجمع عمومی می‌تواند به‌منظور رسیدگی به برخی موارد خاص، «کمیسیون ویژه» تشکیل دهد. «کارگروه مجمع مجالس آسیایی درخصوص اسناد قانونی»[۱] نیز به‌تازگی در ساختار آپا ایجاد شده که جلسه آن در ۱۴ اکتبر ۲۰۲۱ در ترکیه تشکیل شد.[۲]

کمیته دائمی امور سیاسی، کمیته دائمی اقتصاد و توسعه پایدار، کمیته دائمی بودجه و برنامه‌ریزی و کمیته دائمی امور اجتماعی و فرهنگی، چهار کمیته دائمی مجمع مجالس آسیایی را تشکیل می‌دهند.

الف) کمیته دائمی امور سیاسی

«رامی السکانی»[۳]ریاست «کمیته دائمی امور سیاسی»[۴] را برعهده دارد. نشست مجازی این کمیته بنا بود در ۲۳ دسامبر ۲۰۲۱ به میزبانی آنکارا برگزار شود که لغو شد. فهرست پیش‌نویس قطعنامه‌های مطروحه در این کمیته عبارتند از:[۵]

- پیش‌نویس قطعنامه به سوی پارلمان آسیایی[۶]
- پیش‌نویس قطعنامه حکمرانی خوب[۷]
- پیش‌نویس قطعنامه حاکمیت قانون و توانمندسازی قضایی[۸]
- پیش‌نویس قطعنامه رویه‌های پارلمان خوب[۹]
- پیش‌نویس قطعنامه ایجاد رفاه در آسیا از طریق دوستی و همکاری[۱۰]
- پیش‌نویس قطعنامه پارلمان‌ها و دولت‌های آسیایی با هم برای رفاه در آسیا[۱۱]
- پیش‌نویس قطعنامه حمایت بی‌دریغ پارلمان‌های آسیا از مردم فلسطین[۱۲]
- پیش‌نویس قطعنامه ارتقای همکاری اعضای مجمع مجالس آسیایی برای حمایت و تشویق چندجانبه‌گرایی[۱۳]
- پیش‌نویس قطعنامه شیوه‌های مؤثر پارلمانی
- پیش‌نویس قطعنامه توسعه هماهنگ از دریچه دموکراسی.[۱۴]

---

1. APA Working Group on Statutory Documents (First Session)
۲. برگزاري نشست هيئت رئيسه مجمع مجالس آسيايي در ترکيه، خبرگزاري آناتولي، ۱۲ اکتبر ۲۰۲۱.
3. Rami Alsukaini
4. Standing Committees on Political Affairs
۵. گزارش رئیس هیئت پارلماني مجمع مجالس آسیایي، مرکز پژوهش‌ها، دوم مردادماه ۱۳۹۸.
6. Draft Resolution on Towards an Asian Parliament
7. Draft Resolution on Good Governance
8. Draft Resolution on Rule of Law and Judicial Empowerment
9. Draft Resolution on Good Parliamentary Practices
10. Draft Resolution on Building Prosperity in Asia Through Friendship and Cooperation
11. Draft Resolution on Asian Parliament and Governments Together for Prosperity in Asia
12. Draft Resolution on Asian Parliaments Unwavering Support for the Palestinian People
13. Draft Resolution on Enhancing Cooperation among the Members of the Asian Parliamentary Assembly to Protect and Promote Multilateralism
14. Draft Resolution on Harmonious Development Through Democracy

ب) کمیته دائمی اقتصاد و توسعه پایدار

اجلاس مجازی «کمیته دائمی اقتصاد و توسعه پایدار»[۱] در بیستم مه ۲۰۲۱ به میزبانی «شورای نمایندگان بحرین»[۲] در منامه با مشارکت نمایندگان بیست پارلمان آسیایی برگزار شد. جمهوری اسلامی ایران، جمهوری آذربایجان، بحرین، بنگلادش، بوتان، کامبوج، قبرس، اندونزی، عراق، مغولستان، پاکستان، فیلیپین، قطر، روسیه، عربستان سعودی، تایلند، ترکیه، امارات متحده عربی، ویتنام و یمن، بیست کشور شرکت‌کننده در این اجلاس بودند.[۳] «خانم دکتر معصومه پاشایی»[۴]ریاست هیئت پارلمانی جمهوری اسلامی را در این اجلاس برعهده داشتند.

«احمد السلوم»،[۵] رئیس کمیته دائمی اقتصاد و توسعه پایدار و محمدرضا مجیدی (دبیرکل آپا) نیز از سخنرانان مراسم افتتاحیه بودند. از منظر نماینده ترکیه در نشست مذکور؛ تغییرات آب و هوایی، مشکلات زیست‌محیطی، «از دست رفتن تنوع زیستی»،[۶] «فرسایش زمین»[۷] و «بیابان‌زایی و کمبود آب»[۸]از مهم‌ترین چالش‌هایی هستند که در تمامی کشورهای آسیایی مقابله با آنها مستلزم همکاری پارلمان‌های آسیایی است.[۹] عناوین پیش‌نویس قطعنامه‌هایی که در این کمیته مورد بررسی قرار گرفته‌اند عبارتند از:

ـ پیش‌نویس قطعنامه تأسیس بازار انرژی آسیا[۱۰]

ـ پیش‌نویس قطعنامه موضوع‌های زیست‌محیطی[۱۱]

ـ پیش‌نویس قطعنامه مرتبط با امور مالی: تلاش‌های بیمه‌ای برای رشد اقتصادی[۱۲] (تصمیم‌گیری درخصوص این قطعنامه به نشست بعدی موکول شد)

ـ پیش‌نویس قطعنامه ریشه‌کنی فقر[۱۳]

ـ پیش‌نویس قطعنامه درخصوص نقش پارلمان‌های مجمع مجالس آسیایی در حمایت از اجرای اهداف توسعه پایدار[۱۴]

---

1. Standing Committees on Economic and Sustainable Development
2. Council of Representatives
3. Standing Committees on Economic and Sustainable Development, SC-Economic, 22 May 2021,Bahrain, Virtual Meeting ,Final Report.
4. Chairperson of the APA Group and Head of Delegation of Iran Parliament
5. Ahmad Al-Sallom
6. Loss of Biodiversity
7. Land Degradiation
8. Desertification and Water Scarcity
9. https://www.asianparliament.org/uploads/Events/2021/1-%20Standing%20Committee%20on%20Economic%20and%20Sustainable%20Development%202021%20Bahrain/Final%20Report%20of%20SC-Economic%202021-02.pdf
10. Establishment of an Asian Energy Market
11. Draft Resolution on Envirnmental Issues
12. Draft Resolution on Financial Affairs: Ensuring Efforts for Economic Growth
13. Draft Resolution on Poverty Eradication
14. Draft Resolution on the Role of APA Parliaments in Supporting the Implementation of the Sustainable Development Goals

ـ پیش‌نویس قطعنامه آب و فاضلاب برای همه[1] (به‌دلیل درخواست یکی از اعضا، بررسی درخصوص این قطعنامه به اجلاس بعدی کمیته موکول شد)

ـ پیش‌نویس قطعنامه ترسیم نقشه راه برای ارائه اقداماتی در جهت برانگیختن تأمین مالی سبز[2]

ـ پیش‌نویس قطعنامه ابتکار تأمین مالی آب و هوای آسیا.[3]

ج) کمیته دائمی بودجه و برنامه‌ریزی

آقای «الکسی لیاشچنکو»،[4] ریاست «کمیته دائمی بودجه و برنامه‌ریزی»[5] را برعهده دارد. نشست مجازی این کمیته در چهارم اوت ۲۰۲۱ در مسکو برگزار شد. نمایندگان ۱۳ کشور ایران، بحرین، چین، کامبوج، هند، کویت، مغولستان، پاکستان، روسیه، عربستان سعودی، سوریه، ترکیه و امارات در این اجلاس حضور داشتند. «خانم دکتر معصومه پاشایی»، نماینده محترم مردم شریف جلفا و مرند، ریاست هیئت دیپلماتیک جمهوری اسلامی ایران را در این اجلاس برعهده داشتند. محور اجلاس، **تعیین الگویی واحد برای نحوه پرداخت حق سهمیه اعضا و تأمین بودجه آپا** بود.

شایان ذکر است پیش‌تر دبیرکل مجمع مجالس آسیایی در نشست نوامبر ۲۰۱۸ مجمع عمومی در استانبول پیشنهاد داد که الگوی پرداخت براساس سه شاخص **تولید ناخالص داخلی، برابری و ترکیبی از این دو** مشخص شود. در این اجلاس مشخص شد که تمامی اعضا **سالیانه مبلغ بیست هزار دلار آمریکا، حق عضویت پرداخت کنند**. دبیرکل مجمع در دسامبر ۲۰۱۸ با ارسال نامه‌ای به پارلمان‌های عضو، درخواست نمود پارلمان‌ها در بودجه سالیانه خود این مبلغ را لحاظ کنند، **ولی فقط چهار کشور به نامه پاسخ دادند**، متعاقباً در کمیته دائمی بودجه و برنامه‌ریزی در سپتامبر ۲۰۱۹ به میزبانی بغداد، بودجه سالیانه مجمع در سال ۲۰۱۹ نزدیک به ۹۰۰ هزار دلار آمریکا برآورد و صراحتاً اعلام شد **در صورتی که اعضای فعّال حق عضویت خود را پرداخت نکنند، ادامه کار دبیرخانه با مشکلات متعددی مواجه خواهد بود.**[6] از سال ۲۰۰۸ تا سال ۲۰۲۱ هنوز مجمع نتوانسته به یک «الگوی پرداخت حق عضویت اعضا»[7] دست یابد. شورای اجرایی مجمع نیز در اکتبر ۲۰۱۹ در اجلاس رایز ترکیه، با هدف فعالیت‌های منظم‌تر و مؤثرتر مجمع، «کارگروه اسناد قانونی»[8] را ایجاد نمود.

---

1. Draft Resolution on Water and Sanitation in Asia for All
2. Draft Resolution on Adopting a Road Map Providing for Measures to Stimulate Green Finance
3. Draft Resolution on Asian Climate Financial Initiative
4. Alexey Lyashchenko
5. Standing Committees on Budget and Planning
6. https://www.asianparliament.org/uploads/Events/2021/5-Standing%20Committee%20on%20Budget%20and%20planning%202021%20Russia/Final%20Report%20of%20SC-Budget%20and%20Planing%202021-04.pdf
7. Model of Payment of the Members Contribution
8. Working Group on Statutory Documents

د) کمیته دائمی امور اجتماعی و فرهنگی

خانم دکتر معصومه پاشایی، ریاست «کمیته دائمی امور اجتماعی و فرهنگی»[۱] را برعهده دارند. نشست این کمیته در ۱۴ ژوئیه ۲۰۲۱ (۲۳ تیرماه ۱۴۰۰) به میزبانی تهران با حضور «قانونگذاران برجسته»[۲] بیست‌وپنج کشور آسیایی[۳] و اولین نشست «کارگروه اسناد پایه مجمع مجالس آسیایی»[۴] نیز در اکتبر ۲۰۲۱ با حضور رؤسای کمیته‌های دائمی در استانبول برگزار شد. از دسامبر ۲۰۱۹ به‌دلیل شیوع ویروس کرونا، مجمع مجالس آسیایی به سمت برگزاری «نشست‌های مجازی»[۵]روی آورده است.[۶] موضوع‌های مرتبط با فساد، فقر، خانواده توسعه پایدار، فلسطین، امنیت انرژی، تروریسم و الگوهای همکاری بین پارلمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی از مهم‌ترین موضوعات مورد علاقه کمیته‌های مجمع مجالس آسیایی است.

«خانواده» به‌عنوان مهم‌ترین و کوچک‌ترین واحد اجتماعی تلقی می‌شود. اگر اصول اخلاقی، تربیتی و معیشتی حاکم بر خانواده‌ها اصلاح شود، قطعاً جامعه نیز اصلاح می‌شود. به همین دلیل اهتمام «کمیته دائمی اجتماعی و فرهنگی» به «دغدغه خانواده‌ها»[۷]و موضوع زنان از دغدغه‌های مشترک پارلمان‌های آسیایی مطرح بوده است، به‌طوری که مجمع عمومی آپا با صدور قطعنامه «قانونگذاران زن مجمع مجالس آسیایی» در سال ۲۰۱۴، ایجاد «کمیته ویژه قانونگذاران زن مجمع مجالس آسیایی»[۸] ذیل این کمیته را تصویب کرد. در این قطعنامه از دبیرکل مجمع خواسته شد که بخشی از وب‌سایت مجمع را برای بازتاب فعالیت قانونگذاران زن آسیایی اختصاص دهد.

«نشست مجازی زنان و اقتصاد خانواده‌محور»[۹] نیز در نهم مارس ۲۰۲۱ به میزبانی تهران برگزار شد.[۱۰] شایان ذکر است تاکنون پیش‌نویس ۱۳ قطعنامه در کمیته اجتماعی و فرهنگی تصویب شده‌اند که عناوین آن عبارتند از:

- پیش‌نویس قطعنامه اقدام برای تشویق تنوع فرهنگی و حفاظت از میراث فرهنگی در آسیا[۱۱]
- پیش‌نویس قطعنامه ادغام آسیایی از دریچه فناوری اطلاعات و ارتباطات[۱۲]
- پیش‌نویس قطعنامه همکاری درخصوص عدالت سلامت در آسیا[۱۳]

---

1. Standing Committees on Social and Cultural Affairs
2. Distinguished Parliamentarians
۳. افغانستان، جمهوري آذربایجان، بحرین، بنگلادش، بوتان، کامبوج، چین، هند، ایران، عراق، کویت، لبنان، مغولستان، پاکستان، فیلیپین، پالوئو، روسیه، سوریه، تایلند، ترکیه، امارات، ویتنام و یمن از کشورهاي شرکت‌کننده در این اجلاس بودند.
4. APA Working Group on Statutory Documents
5. Virtual Meeting
6. https://www.asianparliament.org/newsgroup/news/detail/letter-of-cancellation-of-the-standing-committee-on-political-affairs-2021/9112/view/
7. Family Concerns
8. Special Committee of APA Women Parliamentarian
9. Virtual Meeting on Women and Family – Based Economy
10. https://www.asianparliament.org/women-parliamentarians/
11. Measures to Promote Cultural Diversity and Protect Cultural Heritage in Asia
12. Draft Resolution on Asian Integration Through Information and Communication Technology
13. Draft Resolution on Collaboration on Health Equity in Asia

ـ پیش‌نویس قطعنامه قانونگذاران آسیایی ضدفساد[۱]

ـ پیش‌نویس قطعنامه قانونگذاران زن مجمع مجالس آسیایی[۲]

ـ پیش‌نویس قطعنامه تشویق گفتگوهای بین ادیانی و هماهنگی میان مذاهب دنیا[۳]

ـ پیش‌نویس قطعنامه همکاری‌های تقنینی و حقوقی برای مقابله با قاچاق اقلام فرهنگی در آسیا[۴]

ـ پیش‌نویس قطعنامه همکاری مؤثر برای مقابله با قاچاق مواد مخدر غیرقانونی در آسیا[۵]

ـ پیش‌نویس قطعنامه کمک‌های بشردوستانه به سوریه، یمن، عراق، غزه و میانمار در آستانه فاجعه حقوق بشری[۶]

ـ پیش‌نویس قطعنامه در مورد حمایت و ارتقای حقوق کارگران مهاجر در آسیا[۷]

ـ پیش‌نویس قطعنامه ارتقای توسعه کیفی کودک و نوجوانان برای جامعه پایدار در آسیا[۸]

ـ پیش‌نویس قطعنامه درخصوص جامعه پیر در آسیا[۹]

ـ پیش‌نویس قطعنامه توسعه انسانی در آسیا[۱۰]

«تنوع و تکثر فرهنگی»[۱۱] از ویژگی‌های بافتار اجتماعی قاره آسیاست و در صورتی که به سمت یک «هویت جمعی»[۱۲] هدایت شود، می‌تواند به یک فرصت فرهنگی برای اعضا تبدیل شود. در همین راستا مجمع عمومی آپا با تصویب قطعنامه «تشویق گفتگوهای بین ادیانی و هماهنگی میان مذاهب دنیا» بر اهمیت نقش دین و مذهب در توسعه منطقه‌گرایی قاره‌ای تأکید کرده است. مجمع مجالس آسیایی همچنین قطعنامه «اقدامات برای ترویج تنوع فرهنگی و صیانت از میراث فرهنگی در آسیا» را نیز به تصویب رسانده است.

با افزایش دغدغه‌های اجتماعی در دوران پساکرونا، توجه اعضای کمیته دائمی اجتماعی و فرهنگی به مهار آسیب‌های اجتماعی ناشی از بیماری کرونا افزایش یافته است.

قانونگذاران آسیایی در قطعنامه «همگرایی آسیایی از طریق فناوری اطلاعات و ارتباطات» بر ضرورت اهتمام اعضا برای ایجاد یک «پارلمان آسیایی مجازی»[۱۳] تأکید نموده‌اند، البته هنوز هیچ‌گونه اقدام عملیاتی از طرف مجالس آسیایی برای شکل‌گیری پارلمان مجازی صورت نگرفته است.

---

1. Draft Resolution on Asian Parliamentarians against Corruption
2. APA Women Parliamentarians Resolution
3. Draft Resolution Promoting Inter – faith Dialogue and Harmony Among World Religions Resolution
4. Legal and Legislative Cooperation in Combating the Smuggling of Cultural Items in Asia Resolution
5. Draft Resolution on Effective Cooperation on Combating Illicit Drug Trafficking in Asia
6. Draft Resolution on Humanitarian Aid to Syria, Iraq, Yemen, Gaze, and Myanmar on the Verge of the Humanitarian Catastrophe
7. Draft Resolution on Protection and Promotion of the Rights of Migrant Workers in Asia
8. Draft Resolution on the Promotion of Quality Child and Youth Development for Sustainable Society in Asia
9. Draft Resolution on Ageing Society in Asia
10. Draft Resolution on Human Development in Asia
11. Cultural Diversity and Plurality
12. Collective Identity
13. Virtual Asian Parliament

دبیرکل در یازدهمین اجلاس آپا، عضویت مجمع مجالس آسیایی در «گروه دوستان ائتلاف تمدن‌های سازمان ملل»[1]را اعلام و در سال ۲۰۱۹ با همکاری دبیرکل مجمع و هیئت پارلمانی ترکیه روند عضویت در نهاد مذکور نهایی شد. مجمع عمومی همچنین «پیش‌نویس قطعنامه همکاری‌های تقنینی و حقوقی برای مقابله با قاچاق اقلام فرهنگی در آسیا»[2] را به تصویب رساند. در این قطعنامه از تأسیس یک «واحد حفاظت» با حضور پارلمان‌های عضو برای مراقبت و حفاظت از «دارایی‌های فرهنگی تاریخی»[3] از خطرات سرقت، قاچاق و «حفاری‌های غیرقانونی»[4] حمایت شده است که البته در این بخش نیز به‌دلیل فقدان اراده جمعی و نبود منافع مشترک، هیچ‌گونه پیشرفتی تاکنون مشاهده نشده است. براساس گزارش مجمع مجالس آسیایی، مهم‌ترین اولویت‌های موضوعی کمیته دائمی فرهنگی و اجتماعی عبارتند از:

ـ تشویق تنوع فرهنگی و صیانت از میراث مشترک فرهنگی،

ـ توسعه همگرایی از طریق فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات،

ـ تسهیل دسترسی شهروندان به عدالت بهداشتی،

ـ اشتراک‌گذاری تجارب اعضا برای مبارزه با فساد،

ـ استفاده از ظرفیت نمایندگان زن مجمع مجالس آسیایی،

ـ رفع «خلأهای حقوقی و قانونگذاری مقابله با قاچاق محصولات و اقلام فرهنگی»،[5]

ـ مقابله با قاچاق دارو،

ـ بررسی مشکلات «کارگران مهاجر»،[6]

ـ چگونگی کمک‌های بشردوستانه به سوریه، عراق، یمن، غزه و میانمار.

در پایان نشست ژوئیه ۲۰۲۱ کمیته دائمی فرهنگی و اجتماعی، «پیش‌نویس قطعنامه همکاری‌های گردشگری در آسیا»[7] توسط ترکیه و «پیش‌نویس قطعنامه همکاری‌های پایدار گردشگری در آسیا»[8] توسط جمهوری اسلامی ایران برای طرح در اجلاس بعدی پیشنهاد شد. جمهوری اسلامی ایران در این اجلاس دو پیش‌نویس قطعنامه دیگر درخصوص «مهاجرت‌های غیرقانونی» و «خانواده» نیز پیشنهاد داد.

1. Group of Friends of the UN Alliance of Civilizations (UN AOC)
2. Legal and Legislative Cooperation in Combating the Smuggling of Cultural Items in Asia Resolution
3. Historical Cultural Properties
4. Unlawful Excavation
5. Legal and Legislative Cooperation in Combating the Smuggling of Cultural Items in Asia
6. Migrant Workers
7. Draft Resolution on Tourism Cooperation in Asia
8. Draft Resolution on Sustainable Tourism Cooperation in Asia

گفتار سوم ـ فرصت‌ها و مزایا

مهم‌ترین فرصت‌ها و ظرفیت‌های دیپلماسی فعّال و متوازن مجلس شورای اسلامی در مجمع مجالس آسیایی عبارتند از:

الف) توسعه دیپلماسی اقتصادی

سخنرانی رئیس محترم مجلس شورای اسلامی در اجلاس سران یا رایزنی رؤسای کمیته‌های دائمی، گروه‌های دوستی و هیئت پارلمانی جمهوری اسلامی ایران در حاشیه نشست سران، برخی اهرم‌های دیپلماتیک قوه مقننه برای توسعه دیپلماسی اقتصادی در سطوح قاره‌ای است.

ب) گسترش منطقه‌گرایی

یکی از مهم‌ترین اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ و بیانیه گام دوم انقلاب، اتخاذ تدابیر لازم برای توسعه منطقه‌گرایی است. در همین رابطه اهتمام نمایندگان مجلس شورای اسلامی برای توسعه منطقه‌گرایی از طریق گسترش روابط پارلمانی دوجانبه یا چندجانبه یا ایجاد کارگروه‌های پارلمانی منطقه‌ای می‌تواند تحقق این هدف را تسریع و تسهیل نماید.

ج) توسعه دیپلماسی شهری

فعال‌سازی روند همگرایی نظام‌های مدیریت شهری، یکی دیگر از مزیت‌های اتخاذ دیپلماسی فعال در مجمع مجالس آسیایی است که از مصادیق آن می‌توان به برگزاری اولین اجلاس «شهرداران پایتخت‌ها و کلان‌شهرهای آسیایی»[1] به میزبانی تهران در ۲۹ و ۳۰ آبان‌ماه ۱۳۸۷ با همکاری دکتر محمدباقر قالیباف، شهردار وقت تهران و دبیرخانه مجمع مجالس آسیایی اشاره کرد که در صورت سازمان‌دهی مناسب، می‌تواند زمینه توسعه همکاری‌های مشترک در حوزه گردشگری و ارتقای دانش مدیریت شهری را به‌وجود آورد.[2]

د) ایجاد بازار یکپارچه انرژی

هم‌افزایی ظرفیت‌های تقنینی مجالس آسیایی برای شکل‌گیری «بازار انرژی یکپارچه آسیا»،[3] می‌تواند قاره آسیا را به یک قطب اقتصادی در مراودات تجاری تبدیل نماید. از طرفی با توجه به ذخایر غنی نفت و گاز ایران، شکل‌گیری بازار یکپارچه انرژی آسیایی، کد راهبردی ایران در مختصات اقتصاد سیاسی قاره‌ای و جهانی را ارتقا می‌دهد.

---

1. Asian Mayors Forum

۲. آشنايي با تجمع شهرداران آسيايي، همشهري آنلاين، آبان‌ماه ۱۳۸۷.

3. Asian Integrated Energy Market

در ۲۹ نوامبر ۲۰۰۷ مجمع با هدف ثبات تقاضا و عرضه انرژي، ايجاد انرژي‌هاي قابل تجديد و كاهش آسيب‌هاي زيست‌محيطي قطعنامه تأسيس «بازار انرژي يكپارچه آسيا» را تصويب كرد. براي اطلاع از مفاد كامل قطعنامه به نشاني اينترنتي زير رجوع شود:
APA/Res/2008/01, Resolution on the Integrated Energy Mardet in Asia,
http://www.asian.parliament.org/ 29 Nov 2008

هـ) ارتقای امنیت زیست‌محیطی

یکی از مهم‌ترین چالش‌های فراروی جمهوری اسلامی ایران، افزایش آلودگی‌های زیست‌محیطی و ریزگردها به‌ویژه در کلان‌شهرهاست که مدیریت آن مستلزم خرد جمعی نهادهای داخلی و همکاری منطقه‌ای است. در این میان گسترش ریزگردها، آلودگی هوا، آلودگی دریاها و از بین رفتن منابع طبیعی از مهم‌ترین دغدغه‌های مشترک کشورهای آسیایی است. پارلمان‌ها نقش بسیار مهمی را در مدیریت پیش‌رویدادی تهدیدات زیست‌محیطی برعهده دارند و مجمع مجالس آسیایی می‌تواند فضای مساعدی را برای معاضدت‌های پارلمانی زیست‌محیطی فراهم نماید.

و) تشریک مساعی برای استقرار امنیت پایدار

اتحادیه‌های پارلمانی با ارائه ابتکارات منطقه‌ای و تنش‌زدایی، نقش یک کنشگر امنیت‌آفرین را در ساختار امنیت منطقه‌ای و قاره‌ای ایفا می‌کنند.

گفتار چهارم ـ موانع و کاستی‌ها

مهم‌ترین موانع فراروی توسعه همگرایی بین پارلمان‌های آسیایی عبارتند از:

الف) دلایل سیاسی و امنیتی

کشورهای آسیایی از ساختارهای سیاسی، فرهنگی و اقتصادی نامتجانس و متعددی برخوردارند و به‌دلیل تنوع منافع ملی، اغلب آنان نگاه برون‌قاره‌ای دارند و کمتر خود را درگیر بلوک‌بندی‌های منطقه‌ای می‌کنند. به‌دلیل اختلافات درون‌قاره‌ای و همچنین تعداد بالای کشورهای آسیایی، پارلمان‌های آسیایی هنوز به درک واحد درخصوص تهدیدات و فرصت‌های مشترک نرسیده‌اند و به‌دلیل تعارض منافع، ایجاد اجماع بین آنان با موانع متعددی روبه‌رو است.

انعقاد برخی توافقنامه‌های نظامی و امنیتی کشورهای آسیایی با آمریکا و ناتو، حضور پایگاه‌های نظامی آمریکا در برخی کشورهای پیرامونی، برقراری روابط سیاسی رژیم صهیونیستی با امارات و بحرین، همکاری‌های نظامی و اطلاعاتی رژیم صهیونیستی با جمهوری آذربایجان، اختلاف مواضع جمهوری اسلامی ایران با برخی کشورهای عربی درخصوص تحولات یمن و محور مقاومت، فقدان ثبات سیاسی در افغانستان پس از به قدرت رسیدن طالبان در این کشور، جنگ سوریه، اختلافات هند و پاکستان، جنگ‌های اول و دوم قره‌باغ، تفسیرهای متفاوت کشورهای آسیایی از تروریسم، همراهی برخی کشورهای شرق آسیا با تحریم‌های آمریکا و تشریفاتی بودن پارلمان در برخی نظام‌های پادشاهی عرب حوزه خلیج فارس از مهم‌ترین موانع سیاسی و امنیتی گسترش همگرایی در مجمع مجالس آسیایی است.

ب) منظم نبودن زمان برگزاری نشست‌های مجمع عمومی

برخلاف نشست‌های اتحادیه بین‌المجالس جهانی که نشست‌های بهاره و پاییزه آن در تقویم‌های زمانی معینی

برگزار می‌شوند، اجلاس‌های مجمع مجالس آسیایی به‌طور نامنظم برگزار می‌شوند. در وبسایت «برنامه‌های مجمع مجالس آسیایی» نیز هیچ‌گونه اطلاعاتی درخصوص تقویم زمانی برنامه‌های آتی آپا قید نشده است.[1]

ج) فقدان تجارب لازم درخصوص نهادسازی قاره‌ای

در راستای «منطقه‌گرایی متوازن»،[2] پارلمان‌ها باید تمهیدات لازم را برای شکل‌گیری زیرساخت‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی مشترک بین کشورهای آسیایی فراهم کنند. برای مثال یکی از دلایل موفقیت اتحادیه اروپا برای تشکیل پارلمان اروپا، تأسیس نهادهای لازم همچون کمیسیون، شورا، دیوان دادگستری یا قانون اساسی اروپا در فرایند ایجاد پارلمان اروپا بوده است. به‌عبارتی کشورهای اروپایی قبل از وحدت قاره‌ای، در سایر حوزه‌ها به تشکیل ائتلاف‌های منطقه‌ای مبادرت کرده بودند.

د) اختلافات بودجه‌ای

یکی از دلایل عدم تحقق برخی اهداف مجمع مجالس آسیایی، فقدان توافق اعضا درخصوص نحوه پرداخت حق عضویت است.

هـ) نبود اجماع پیرامون دغدغه‌های مشترک قاره‌ای

قاره آسیا دارای میراث مشترک فرهنگی و اجتماعی است. از طرفی برخی دغدغه‌ها در تمامی کشورها مشترک است. به همین دلیل **تدوین سند پشتیبان دغدغه‌های مشترک از طرف مجمع مجالس آسیایی ضروری است**.

و) نبود رکن نظارتی برای دیده‌بانی و هماهنگ‌سازی کمیته‌های دائمی

یکی از موانع ارتقای عملکرد مجمع مجالس آسیایی که دبیرکل آپا نیز در اجلاس‌های مختلف بر آن تأکید کرده‌اند، فقدان «رکن نظارتی»[3] برای ارتقای هماهنگی بین اهداف، فعالیت‌ها و اولویت‌های کمیته‌های دائمی است.

ز) نبود پیوند ساختاری بین کمیته‌های دائمی

فقدان «پیوند ساختاری»[4] بین کمیته‌های دائمی از دیگر مواردی است که عملکرد کمیته‌های دائمی را تضعیف کرده است.

گفتار پنجم ـ راهکارها

برخی راهکارهایی که می‌توانند نقش و جایگاه مجمع مجالس آسیایی را در معادلات قاره‌ای و منطقه‌ای افزایش دهند عبارتند از:

1. https://www.asianparliament.org/events/future/
2. Balanced Regionalism
3. Supervisory Organ
4. Structural link

الف) اعتمادزایی در چارچوب نظریه کارکردگرایی

براساس نظریه کارکردگرایی، مذاکره پیرامون منافع مشترک و موازی به کاهش اختلافات مذاکره‌کنندگان منتهی می‌شود. در همین رابطه، تأکید اعضای مجمع مجالس آسیا بر منافع مشترک و اجتناب از برجسته‌سازی حوزه‌های مورد اختلاف، فرایند همگرایی بین اعضا را تسریع می‌نماید. به همین دلیل صرفنظر از وجود اختلافات ایدئولوژیک بین برخی کشورها، لازم است اعضا پیرامون منافع مشترک منطقه‌ای و قاره‌ای مذاکره کنند. برای مثال جرائم سازمان‌یافته، امنیت غذایی، مبارزه با فساد، توسعه پارلمان‌های فناوری پایه، مقابله با قاچاق مواد مخدر و قاچاق انسان، تأسیس شبکه‌های تلویزیونی پارلمانی، مقابله با تروریسم اقتصادی و مقابله با خشونت‌های قومی، فرقه‌ای و مهار افراط‌گرایی از مهم‌ترین دغدغه‌های مشترک پارلمان‌های آسیایی است که مذاکره پیرامون آنها می‌تواند قوام و انسجام مجمع مجالس آسیایی را بیش از گذشته افزایش دهد.

ب) توسعه ائتلاف‌های پارلمانی منطقه‌ای

بسیاری از اتحادیه‌های پارلمانی منطقه‌ای براساس مؤلفه‌های جغرافیایی یا اقتصادی شکل گرفته‌اند. در همین راستا توسعه همکاری‌های پارلمانی بین کشورهای عضو اکو، شکل‌گیری اتحادیه پارلمان‌های حاشیه دریای خزر، تحکیم روابط پارلمانی بین سه کشور فارسی‌زبان (ایران، افغانستان و تاجیکستان) و گسترش همکاری‌های پارلمانی در قالب سازمان همکاری‌های شانگهای می‌تواند پتانسیل همگرایی در مجمع مجالس آسیایی را ارتقا دهد.

ج) مستندسازی تجارب دیپلماتیک پارلمان‌های آسیایی

مجمع مجالس آسیایی از مراجع مهم تجمیع، گردآوری و مستندسازی تجارب موفق پارلمان‌های آسیایی است.

د) برگزاری نشست بین رؤسای مراکز پژوهشی پارلمان‌های آسیا

اشتراک‌گذاری دانش و تجارب بین مراکز پژوهشی پارلمانی آسیایی می‌تواند به توسعه دیپلماسی پژوهشی کمک نماید. درخصوص تعاریف برخی واژگان ازجمله صلح، گروه‌های تروریستی و افراط‌گرایی؛ پارلمان‌های آسیایی بایستی به فهم مشترک دست یابند و مراکز پژوهشی پارلمانی نقش مهمی را در این راستا ایفا می‌کنند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

هرچند مجمع مجالس آسیایی از سازمان‌های بین‌المللی قاره‌ای است که برعکس دو پارلمان اروپا و آفریقا و به‌دلیل فقدان تجارب لازم در حوزه نهادسازی قاره‌ای، هنوز بسیاری از ظرفیت‌های آن آزاد نشده است، ولی به‌دلیل جغرافیای غنی فرهنگی، انرژی و اقتصادی کشورهای آسیایی، مجمع مجالس آسیایی از پتانسیل بالایی برای مردمی‌سازی پارلمان در سطوح قاره‌ای و ایجاد نهادهای لازم برای تأمین منافع مشترک برخوردار است. از طرفی با توجه به نقش سازنده مجلس شورای اسلامی در فرایند تحوّل ساختاری و کارکردی مجمع مجالس آسیایی، هرگونه توسعه دیپلماسی متوازن با کشورهای عضو این سازمان،

به‌صورت مستقیم بُرد دیپلماسی پارلمانی جمهوری اسلامی ایران در گام دوم انقلاب را افزایش می‌دهد.

مجمع مجالس آسیایی یکی از ظرفیت‌های دیپلماتیک مهم مجلس شورای اسلامی برای توسعه منطقه‌گرایی و دیپلماسی پارلمانی اقتصادی است. از طرفی این مجمع با ارائه ابتکارات سیاسی، نقش مهمی را در تنش‌زدایی و حل‌وفصل مسالمت‌آمیز اختلافات ایفا می‌کند. در این میان نقش مهم مجلس شورای اسلامی در تأسیس و ارتقای فرایندهای مجمع، استقرار دبیرخانه دائمی در تهران و همچنین ریاست‌جمهوری اسلامی ایران در کمیته دائمی اجتماعی و فرهنگی، ظرفیت تأثیرگذاری قوه مقننه در مجمع مجالس آسیایی را به‌صورت محسوسی تقویت نموده است. از طرفی مزیت‌های راهبردی جمهوری اسلامی ایران در معادلات جغرافیای انرژی، کریدورهای بین‌المللی و جغرافیای سیاسی، وزن سیاسی و اقتصادی جمهوری اسلامی ایران را در سیاست‌های راهبردی آپا به‌طور قابل توجهی افزایش داده است.

مشارکت هوشمند مجلس شورای اسلامی در اجلاس عمومی سران و نشست‌های کمیته‌های دائمی، می‌تواند ظرفیت مناسبی را برای ایجاد منطقه‌گرایی پارلمانی فراهم نماید. به همین دلیل شایسته است در راهبرد دیپلماسی پارلمانی مجلس شورای اسلامی در گام دوم انقلاب براساس چهار پیشران هوشمندسازی، مردمی‌سازی، شفافیت و ارتقای کارآمدی، «برنامه اقدام گام‌به‌گام»[1] و نقشه راه قوه مقننه در مجمع مجالس آسیایی، اتحادیه بین‌المجالس اسلامی و اتحادیه بین‌المجالس جهانی ریل‌گذاری شود و مرجعی برای هماهنگ‌سازی فعالیت‌های وزارت امور خارجه و قوه مقننه در نهادهای بین‌المللی پارلمانی معین شود. از طرفی بایگانی دیجیتال و مستندسازی فعالیت‌های دیپلماتیک قوه مقننه در اتحادیه‌های پارلمانی و تدوین کتب مرجع درخصوص تاریخ شفاهی نقش پارلمان ایران در نهادهای بین‌المللی پارلمانی می‌تواند در چابک‌سازی، کارایی و شفاف‌سازی فعالیت‌های دیپلماتیک نمایندگان مجلس شورای اسلامی مؤثر باشد.

منابع و مآخذ

۱. امیری، مهدی. بررسی سابقه، ساختار و عملکرد مجمع پارلمان‌های آسیا، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۹.

۲. برگزاری نشست هیئت رئیسه مجمع مجالس آسیایی در ترکیه، خبرگزاری آناتولی، ۱۲ اکتبر ۲۰۲۱.

۳. الکساندر ونت. نظریه اجتماعی سیاست بین‌الملل، مترجم: حمیرا مشیرزاده، تهران، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه، ۱۳۸۶.

۴. یوسف‌نژاد، ابراهیم. اجلاس هفتم مجمع پارلمان‌های آسیایی برای صلح؛ راهکارها و پیشنهادهایی برای اجلاس تهران، مرکز پژوهش‌های مجلس، دفتر مطالعات سیاسی، ۱۳۸۴.

۵. آقامحمدی، ابراهیم. چارچوب تحلیلی ساختار ـ کارگزار در سیاست خارجی ایران، فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشنامه علوم سیاسی، سال ششم، شماره چهارم، ۱۳۹۰.

1. Step by Step Plan of Action

۶. گزارش رئیس هیئت پارلمانی مجمع مجالس آسیایی، مرکز پژوهش‌ها، دوم مردادماه ۱۳۹۸.
۷. آشنایی با تجمع شهرداران آسیایی، همشهری آنلاین، آبان‌ماه ۱۳۸۷.
۸. متن سخنان دکتر محمدباقر قالیباف در نشست مجازی کمیته دائمی اجتماعی و فرهنگی مجمع مجالس آسیایی، تهران، ۱۴ ژوئیه ۲۰۲۱.
9. Standing Committees on Economic and Sustainable Development, SC-Economic, 22 May 2021, Bahrain, Virtual Meeting,Final Report.
10. https://www.asianparliament.org/newsgroup/news/detail/letter-of-cancellation-of-the-standing-committee-on-political-affairs-2021/9112/view/
11. https://www.asianparliament.org/events/future/
12. APA/Res/2008/01, Resolution on the Integrated Energy Mardet in Asia, http://www.asian.parliament.org/ 29 Nov 2008
13. https://www.asianparliament.org/uploads/Events/2021/1-%20Standing%20Committee%20on%20Economic%20and%20Sustainable%20Development%202021%20Bahrain/Final%20Report%20of%20SC-Economic%202021-02.pdf
14. https://www.asianparliament.org/uploads/Events/2021/5-Standing%20Committee%20on%20Budget%20and%20planning%202021%20Russia/Final%20Report%20of%20SC-Budget%20and%20Planing%202021-04.pdf
15. Standing Committee On Social and Cultural Affair, 16 July 2021,Virtual meeting,Tehran, https://www.asianparliament.org/uploads/Events/2021/
16. https://www.asianparliament.org/newsgroup/news/detail/apa-coordinating-meeting-on-the-sideline-of-the-143nd-ipu-assembly/8103/view/